

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
 Egész évre 6 ft.
 Fél évre 3 ft.
 Negyed évre 1 ft 60 kr.
 Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számoltunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

NYILT-TÉR minden sor 20 kr.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortvay-fele ház.

Kiadóhivatal:

hova az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csengey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén” nyomdája.

A népiskolák államosítása.

(Késő, de el nem késő hang a kultusbudget tárgyalásához.)

Bus komorság fogott el, midőn olvastam, hogy az ország törvényhozói, kikre a nemzet jövője boldogulását bízta, oly lanyha érdeklődést mutattak a kultusz-budget tárgyalásának mindjárt második napján. Vagy tán a nevelés és oktatás ügye oly kis jelentőségű dolog, hogy érdekében az illetékes faktoroknak minden percet felhasználni, minden erőt koncentrálni és a legutolsó fillért is feláldozni ne kellene? Ezt nem hiszik, sőt minden oldalról hangoztatják a vallás és közoktatásügyi tárca nagy fontosságát s az előirányzott összeg alacsony voltát, de a tett általánosságban még sem mutatja azt, a mit egyesek ajka hirdet. Jó is lenne már egyszer megfontolni, hogy a pusztá szó tett nélkül csak frázis marad ám.

Válságos időket élünk, érzi mindenki, de komolyan fontolóra kevesen veszik és a kik vennék is, a sablonszerűségein túl nem igen mennek. De miként is tekinthetnénk a dolgok mélyére, hátha az alatt egy néhány zsiros koncot elragadnának előlünk. A század vége azt zugja fülünkbe: „siessünk, nem érünk rá” és mi szépen szót fogadunk, kap-

*) A libeláris protestantizmus és az államjogi kiegészítés egymáshoz való viszonyát megvilágító cikk a szerkesztő személyes viszonyai miatt későbbre marad.

AZ „ŐRÁLLÓ” TÁRCAJA.

A Román állam intézményeiből.

(Folytatás és vége.)

III. Zárdák, javak.

Egy országban sincs annyi zárdá és templom, mint Romániában. Ez a mellett bizonyít, hogy a románok ősei nagyon vallásosak és istenfélők voltak. Sok zárdát monachok a fejedelmek s az egyes hadvezérek alapítottak akkor, midőn az ország ellenségei ellen folytatott háborúból győzelmesen tértek vissza. Bármerre tekintünk, egy-egy zárdá vagy templom ölik szemünkbe, melyek mindenike gazdagon javadalmaztatott alapítójá által. Ezen zárdák azon célból alapították, hogy azokban a tudományok műveltessenek, a jótékony és vendégszeretet erényei gyakoroltassanak.

Romániában több mint 173 nagyobb és nem kevesebb mint 146 kisebb zárdá van.)

A görög nemzetiségű moldova- és oláhországi fejedelmek uralma alatt, mely több mintegy századig (1716—1821.) tartott, sok görög szerzetes vándorolt be a két román államba, kik a román zárdákba bejutván, azoknak javait kezelték és jelentékeny jövedelmeit saját és hozzátartozóik céljaira fordították. Ezen idegen szerzetesek idővel a román zárdajavak

*) Román nyelven a nagyobb zárdá neve: monastir, a kisebbek pedig: schitu.

kodunk ide oda; alig kezdtünk meg valamit, abba hagyjuk és újból másba kapunk s ráadásul még elhiszszük, hogy mindeneket jól cselekedtünk.

Egyik viszásság a másikat követi, a minék oka az, hogy viszás az emberek lelki világa. Az értelmi fejlettségnek magas fokára emelik az egyént; ma holnap az utolsó csirkefogó is tud írni, olvasni, számolni; de hogy az erkölcs és érzés világa, a cselekvések eme rugója, nem fejlődik az értelemmel egy arányban, azt bizonyítani nem is szükséges. Az értelmi fejlettség és az egyes erkölcsi világa között tessék harmoniát létesíteni és a sok baj, viszásság magától megszűnik. Ilyenformán világos, hogy a társadalmi kérdést nem a politika, de a paedagogia fogja megoldani.

Embert kell nevelni, a ki igazán feltudja fogni, mit jelent e két szó: embernek lenni.

Sirni szeretnék, ha látom, hogy az egyik esztét vesztve az árokban fetreng, a másik vak dühében kést márt ember-társa szívébe, a harmadik elhagyottan nyomorog, a negyedik dözsöl és mulat, sok azt sem tudja, miként áldozzon a hiuságnak. Ez hát az emberi méltóság? Ezért kellett átszenvednünk annyi ezer évet, hogy a XIX-ik század végén is csak ily gyarlók maradjunk? Vagy nem lehetne az emberi szenvedélyeket bé-

tulajdonosainak tekintették magokat s azok évi jövedelmeinek nagyrészt a jeruzsáemi, Athos-hegyi, szinai, konstantinápolyi, alexandriai, antiochiai stb. görög zárdák fentartására fordították. Azon román zárdák, melyeknek jövedelmei a külföldi görög szerzetrendek fentartására szolgáltak „monastire inchinat”-nek vet viseltek, mi annyit jelentett, hogy az érintett román zárdák jövedelme a külföldi görög zárdáknak van dedice lva, felajánlva.

Hogy mily jövedelmeket huztak az idegen szerzetesek hosszú időközön át a román zárdajavakból, eléggé mutatja azon egy adat is, hogy a dediceált moldovai román zárdák jövedelme, mely a külföldi görög szerzetrendeknek szokott évenként küldetni, 1852-ik évben 173,336 cs. kir. arany volt, holott ugyanazon időben a moldovai érsek és püspökök összes jövedelme 49,000 s az összes román zárdáké csak 30,000 cs. kir. arany volt.

Cuza I. Sándor János fejedelem uralkodása alatt megszűnt a görög szerzeteseknek a román zárdajavakkal való rendelkezési joguk. Ugyanis ezen fejedelem alatt meghozatott a zárdajavak saecularisációjára vonatkozó törvény-cikk, mely 1863. évi szeptember 15-én kihirdetett.

Ezen törvény-cikk a romániai összes zárdajavakat az állam tulajdonának nyilvánítja s a zárdajavak jövedelmeit az állam költségvetés bevételei közé sorozza. A on külföldi görög szerzetrendek, melyek a román zárdajavak jövedelmei egy részéből tartattak fenn, egyszers-

kóba verni? De iger a nevelés csodákat mivel.

Ezért hatott rám megnyugtatólag az új vallás és közoktatásügyi miniszter ama kijelentése, hogy a tanítóképzésre nagyobb súlyt fog fektetni és ezzel kapcsolatban a népiskola revízióját is tervbe vette.

Érett gondolkodásu, hivatásszerűen működő népnevelőkre van szükségünk, a kik egyéniségükben megtestesítik az eszmét, mit az igaz ember hirdetett, behatolnak a lélek titkaiba, ismerik az idegek, a lélek eme postásainak működését, minden szavuk meggyőződésből, alapos tudásból fakad, felemelkednek ama magaslatra, hol egyszerűek tudnak lenni. Nincs oly pálya a világon, a hol annyi műveltség, megfontolás, higgadság, tapintat és mindenek felett szeretet szükséges, mint a tanító és nevelői pályán.

A tanító a tudás építőmestere, a nevelő pedig a lélek orvosa. De míg a legrosszabb építőmester is viszi annyira, hogy háza nem dől össze, addig a legjobb tanító alkotása rövid idő alatt semmivé lehet. Ma holnap a legjáratlanabb orvos is meggyógyítja a diphteritist. De némely gyermeket a legügyesebb nevelő sem tud megjavítani. Ezekből látható, hogy a többi tudományokhoz képest mennyire elmaradt a paedagogia. Rossz orvosok vagyunk, a legtöbb esetben

mindenkorra 82 milliónyi régi lei (franc) segélyt kapnak. Ezen összegbe beszámítatik azon 31 millió régi lei is, mely összeggel a külföldi szerzetrendek régebbi szerződésük szerint Oláhországnak tartoztak. A külföldi szerzetrendek kötelesek évenként számot adni a nekik adományozott segélyösszeg jövedelmei mikénti felhasználásáról. A jövedelmek csak a kitűzött célra, vagyis az orthodox egyháznak s ehhez tartozó jótékony intézeteknek keleten (in Oriente) való fentartására fordíthatók, azonban magához a tőkéhez nyulni s azt fogyasztani egyáltalában nem szabad.

A törvény a külföldi szerzetrendeknek megszavazott segélyösszegeken kívül még 10 millió régi lei-t rendel fordíttatni egy Konstantinápolyban felállítandó polgári iskola és kórház fentartására. Ezen iskola és kórházban bármely szertartású keresztények felveendőek. Ezen két intézet igazgatósága áll a román kormány által kinevezett két tagból, kikhez a külföldi szerzetrendek is két tagot neveznek ki. Ezen igazgatóság elnöke a román állam konstantinápolyi ügynöke.)

Az 1864 évi november 30-án hatályba lépett törvény-cikk szerint csak azon férfi-személy vétethetik fel a szerzetrendbe, ki az előszabott kánoni vizsga folytán a szerzetesi életre

*) Most, miután Románia független állam lett, az európai udvaroknál nem diplomatiai ügynökök (agenti) hanem követek (legati) által képviselteti magát s így a két intézet igazgatóságának elnöke a konstantinápolyi román követ lett.

nem tudunk jó receptet írni s házat is akarunk emelni, de a talajt előbb nem készítjük el. Igaz, itt a főfeladat a családra hárulna, de ha ez még a legelembb nevelési elvekkel sincs tisztában, miként lehetne tőle várni, hogy alapvető munkát végezzen. Igazi népnevelőkről kell tehát gondoskodni, a kik új szellemet varázsolnak a nép közé és képesek lesznek arra, hogy hivatásukat és méltóságukat igazán felismerő embereket neveljenek s az emberi szenvedélyeket megtudják fékezni.

Ha a miniszter ily tanítókat akar és tud is képezni, akkor ő lesz századunk egyik legnagyobb jóltevője; de a mig erre nem képes, addig ne államosítsa a népiskolákat.

A népiskolák államosítása kérdésében csak a pénzügyi nehézséget és a felekezetek ragaszkodását iskoláikhoz tekintik oly csomópontokul, melyek megoldásra várnak; de arra, hogy a mai körülmények között nem lenne-e határozottan veszélyes az államosítás, nem is gondolnak.

Kétségszövegbevonhatatlan tény, hogy a nagy tömegre emelő hatással lenne az, ha a római katolikus egyház ultramontan irányzata nem akadályozhatná meg egész szervezetével a nép felvilágosodását s arra a fokra emelését, hogy minden emberben felebarátját ismerje fel. De másrészt, ha ma államosítanánk a népiskolákat, egyttal az igaz keresztény szellem hatása is megszűnnék, a mennyiben az állam a mai iránynak megfelelőleg a rideg realizmusnak nevelne csak embereket. Ez pedig hova visz, megmutatja a legközelebbi jövő.

Az iskolák államosításának tehát csak az a haszna lenne, hogy a népet általánosságban felemelné a középkorból, de csakis a jelen emberévé tenné. Vallástalan s így az élet harcaira, nehézségeire, csábításaira meg nem edzett tömeget nevelnénk, mely fékezetlen féltudásában borzasztóbb volna, mint a hívő, tudatlan tömeg.

Tehát addig ne gondoljunk a népiskolák államosítására, mig maga az állam nem tud olyan tanítókat képezni, a kik a nép nagy tömegét kárpótolni

való komoly hivatását és képességét bebizonyította, ki életének legalább 60 ik évét betöltötte vagy ha fiatalabb is önmagával tehetetlen vagy gyógyíthatatlan bajban szenved és végre ki az állampénztárból öt megillető nyugdíjáról lemond.

A szerzetrendbe felvétethetnek azonban a szerzetesi életre hivatással bíró oly ifjak, kik a felsőbb seminariális tanulmányokat befejezték. Ilyen ifjak felvétele azon célból engedtetik meg, hogy a magasabb klerus belőlük kerülhessen ki.

Csak oly nő vétethetik fel a szerzetrendbe, ki férjetlen és az előszabott kánoni vizsga folytán a szerzetesi életre ajtatossága és valóságánál fogva hivatottnak találtatott, ki az állampénztárból öt megillető nyugdíjáról lemond és ki életének legalább 50-ik évét betöltötte.

Ezen feltételek két utolsója hiányában is felvétethetnek a szerzetrendbe oly nők, kik nyomorékok, gyógyíthatatlan betegségben szenvednek s mint szűkölködő szegények nem tarthatják fenn magokat, továbbá azok, kik azért választották életpályájukul a szerzetesi életet, hogy az állam egyéb jótékony intézeteiben betegápolással vagy az állami iskolákban tanítással foglalkozzanak, azonban az ily nő-szerzetesek sem lehetnek 30 évesnél fiatalab-
bak, midőn a szerzetrendbe felvétetnek.

is tudják azért, a mit elveszített; szóval a kik a nép valláserkölesi niveauját igazán emelni tudják s ennél fogva megalkotói lesznek a jövő tökéletesebb társadalmának.

Ilyen formán ne csak az egységes középiskola kérdésében várjuk meg a forrongó eszmék kialakulását, de a népiskolák államosításánál is. Sok rossznak meg kell addig dőlni és sok jónak érvényesülni. Tehát csak dolgozzunk, rakjunk követ köre; a jó Isten csak megsegít bennünket. —i.—s.

KÖZÉLET.

Egy hegyaljai város vergődése.

(Ajánlva Zemplén-vármegye figyelmébe.)

Tarcal városáról szólnak e sorok.

Tarcal város, a tokaji kopasz-hegy délnyugoti lejtőjén, néhány tizeddel előbb, Magyarország legboldogabb városainak egyike volt.

Az emberi boldogulásnak külső és belső ható eszközei bő mértékben megvoltak Tarcal városában. Áldott földjén acélos buzától kezdve mindenféle termény; tiszakiöntés alkotta rengeteg vizeiben mindenféle hal és vadmadár; nagyterjedelmű szabad legelőin, kaszálóin a legjobb magyar szarvasmarha; sík- és hegyi erdeiben kemény tűzi- és haszonfa. gyönyörű gyümölcsösei síkon, völgyön, hegyen; s mindeneknek koronául, áldott hegy-völgyein mintegy folyó aranyként, a hegyaljai legjobb tűzpora.

S a nép?

Ős, eredeti, tiszta szín magyar nép, azzal a nyílt, egyszerű, becsületos lélekkel, mely, mint a legsimább tükör, mindent eredeti valóságban mutat.

Soha szebb, boldogabb népet nem láttam. Legnagyobb részben református, nemes családok, felemelő példaként igazolva a zsoltár eme sorait:

Boldog az ember nyilván
Ki az Istent féli.
Ő utáiban járván
Ösvényét kedveli.

Mert magadat tápláld
Kezed munkájával,
Isten megáldja dolgod,
Lát jó állapottal . .

A vallásos buzgóság semmi kívánni valót nem hagyott hátra. Vasárnapon, délig is, délután is, csak a holtbeteg és ölbeli gyermek maradt volna el a templomtól. S mikor tiszteletes Kiss János uram, az aranyszáju pap, belépett a templomba, az egész gyülekezet felkelt és az ő orációját megbecsülte.

Más telekezetűek is voltak mindig Tarcalon, de felekezeti surlódásoknak sohase volt semmi jele. A katolikusokat mindig *atyafiak* néven nevezték; minden zsidó *szomszéd* volt; szives, utógondolat nélküli bizalom minden részről egymás iránt! A zsidó zugiskolában, állítólag legjobban tanították a számot, a kath. nagy iskolában latint s ez okból számra és latinra, minden tartózkodás nélkül ellátogattak némely jobbmodu szülők gyermekei. És ezt egészen természetesnek találták. Egymás farsangi mulatságaiban örömet részt vettek, valamint egymás bajában is. És ami szintén jellemző: szegény ember nem volt Tarcalon. Mindenki a maga terményét ette, itta, a leg-egyszerűbbet és legjobbat, amit az édes anyaföld adhat az emberi szorgalom jutalmául.

Igy hatott közre az anya-természet és emberi természet, hogy az a darab föld, melyet *Tarcal* néven neveztek, boldog embereket szüljön és neveljen.

S ez a boldog város lejtőre jutott, s csak a jó Isten tudja, mikor állapotodik meg Ott kezdődik siralmas állapota, mikor az

*) Lapunk nem áll helyi érdekek szolgálatában. De azok a bajok, melyek e cikkben vannak rajzolva, többé nem egy város bajai, hanem valóságos kihívják a közfigyelmet, a megyén felül még az országos érdeklődést is, mert ott oly szimptomák vannak föltüntetve, melyek nem elszigeteltek, hanem egy nagy társadalmi baj okozatai. A szerkesztőség mindent nem tudhat, nem ismerheti a tarcali állapotokat sem; de kötelessége az igazság kereséséhez önzetlenül nyújtani segédkezet, különösen, midőn a beküldő oly férfi, ki sokkal komolyabb erkölcsű, mintsem, hogy felszólalása kihat erejét ne ismerné. Szerk.

átkos emlékezetű Bach-korszak minden áron civilizálni akarván a barbár nációt, Tarcal város nyakára is oly bírót ültetett, kinek civilizátori működése a kiszípozásban tetőződött. A 61-iki mámor aztán, bizonyos tekintetben elvette a tiszta látást. Új emberek, új viszonyok kerültek felülre. S mintha e hosszú elnyomtatás alatt sokat koplaltak volna, elkezdődött a dinom dánom. Volt miből. A városnak temédek a'ap-vagyona volt. Ha rendesen gazdálkodnak, ma akár gimnáziuma lehetne.

De Tarcalra is ráillett a költő keserű kifakadása:

„Mit csinálnak Magyarhonban? . . .
Észnek-isznak és mulatnak! . . .”

A malmok, korcsmák, lovak, rétek, szántóföldek árendáját, éveken keresztül, legnagyobb részben, szép hegedű szóval fizette ki az árendás s a mi kész-pénzt fizetett is, bírók, pénztárnokok, csáki-szalmajaként bántak vele. S a gyámoltalan ellenőrzés miatt, évtizedeken át folyt a garázdalkodás s csak akkor ébredtek kissé öntudatra, midőn a büztől már az utcán se lehetett járni.

Egy jegyzőkönyv fekszik előttünk, melyet méltóbb néven *gyászjelentés*-nek lehetne nevezni. Ez a jknyv kelt Tarcal város képviselő-testületének 1894. április 5-én tartott közgyűléséből; kinyomatott Nyiregyházán, a Píring János nyomdájában s megküldött a számanélküli érdekelteknek 1895. február 1-én.

Ez a jknyvi kivonat mindent megmagyaráz. Mintegy siri hangon elbeszéli, hogyan lehet egy népet, mely természeti és erkölcsi javakkal dusan el van látva, az anyagi és erkölcsi tönk szélére juttatni.

Lelkiismeretlen pénzkezelők és bírók, közönyös jegyzők, ügyvel nem gondoló képviselő, mihaszna hatósági felügyelet, — ki-ki mit tud a maga részére kaparni a közből!

Ez e jknyvi kivonat piacra viszi azt a szemetet, melyet a kapzsiság, könnyelműség, ledér erkölcsök, cimboraság, 1873-1884. évi tizedben Tarcal város vagyoni kezelésénél összehalmozott. Megtudjuk ebből, hogy két pénztárnok vagyónilag és erkölcsileg tönkrement, három bíró belehalt, egy új generáció felnőtt, hatósági közegek változtak és . . . a dolog ott van ma is, ahol a kezdetén volt. Megtudjuk ebből, hogy a nemes vármegye 1886. május 3-án tartott gyűléséből, fenti tized évi számadást felülvizsgálattal ellátta, a városi jövedelmekből, adókból elikkasztott összegek visszatérítésére a képviselőket, szolgabírókat utasította, a hűtlenkedőket a törvényszékhez b jelentette. Hangsúlyozta az *erélyes* végrehajtást.

Persze, hogy *erélyes*! . . .

1886-1894. év április hó 5-ig tartott az *erélyes* eljárás. Nem mondjuk, hogy semmit se csináltak. Sőt ellenkezőleg! Szörnyű *erélyes* vizsgálatról beszél az a 380 ft 49 kr vizsgálati költség, melyet a város pénztára kifizetett az *erélyes* vizsgáló uraknak jól megérdemelt napi díjak fejében.

No de megtörtént elvégre, újabb tized év mulva, a képviselő határozata, mely szerint fizessenek a holtak, vagy azok maradékai!

Ha fizetnének! . . .

De hihetőleg következnek az újabb fellebbezések, vizsgálatok, s mindenekfelett vizsgálati költségek, talán újabb tized évig. Mert hiszen ha a képviselői határoatok kézbesítésére 10 hónap szükséges, egyáltalán nem merész számítás egy újabb tized év, amikor újra kezdheti a tisztelt képviselő.

De ha ezzel vége szakadna! . . .

Azonban újabb bajok támadtak és vannak napirenden. A városnak nagymérvű ártér hátrányai sőt az egyes birtokosok is. Mert hiába bízták ezeket is a város külön ügyvédjére, megint az óriási költségek mellett, mióta a tagosítás ügye vajudik, a kitisztázódásnak még reménye sincs! Ez a szerencsétlen nép csak fizet, s el le z számolva a vizsgálati költségekben, a hátrányok maradnak.

Aztán megállapítottak egy utvonat kiközvezést s mikor már a vármegye is jóváhagyta, mikor már az adóval ki is vetették, nagyrészt be is hajtották, a minisztérium akkor megsemmisítette az egész ügyet. Ebből újra előállnak az új bajok.

Igy megy a város lejjebb-lejjebb az anyagi romlás lejtőjén.

Ha még csak anyagi volna! . . . Az értelem és becsületos joakarát még ama sok ze-

reket is helyre pótolhatná, melyeket a léhaság sárba dobott.

Némi reménye lehet ennek a szerencsétlen városnak. Két nyugalmazott honvéd ezredes vett ott állandó lakást. E derék uri emberek kezdenek érdeklődni a város ügyei iránt s bizonyosan észreveszik ama rákfenét, mely az erkölcsi alapot igyekszik megsemmisíteni. Hisszük, hogy majd katonásan elbánnak a dolgokkal, ha ugyan bele nem fáradnak, mint már többen belefáradtak a rozszakarat és hivatali tétlenség által okozott romlások megszüntetésébe.

Pedig megérdemelné Tarcal városa és Tarcal népe, hogy megmentsék a tönktől azok, kik képesek is, kötelesek is volnának! . . .

a—b.

EGYHÁZI ÉLET.

Róma és az orosz egyház.

A római egyház reményei az orosz trónváltás óta nagyban emelkedtek a tekintetben, hogy a cári birodalomban kiméletesebb bánásmódban fog részesülni. Amennyiben az orthodox egyházhoz nem tartozó oroszországi vallásos testületek iránt tanúsítandó kiméletesebb eljárás folytán a keleti tengeremléki tartományokban lakó protestáns testvéreink is szabadabban lélegzenének föl, természetesen, mi is elégtétel, de vérmes remények nélkül üdvözöljük a nagyon szerény mérvű irányváltást. A római tábor bizonyos köréi sokkal tovább mennek. Ezt mutatja a „Revue des deux Mondes” múlt évi dec. számában megjelent figyelemre méltó cikk, melynek címe „Rome et la Russie.” Ennek az irányzata éppen az, ami több más, az utóbbi években gyakran fölmerülő irodalmi jelenségeké, t. i. a Róma és Moszkva között a közép-korban és a reformáció századában felmerült testvérülési és egyesülési törekvések felkutatása, megvilágosítása és kiemelése. A cikk névtelen, de Pierling jezsuita munkáira emlékeztet, ha talán róla nem is lehetne oly csodálatos történelem faragást feltételeznünk, mint aminővel a cikk bevezetésében találkozunk: Szent Péter, Róma püspöke, a kormányzata alatt álló terület nagy kiterjedésénél fogva két patriarkhátust állított föl, mint a római egyház kiegészítő-közegét: az antiochiai és alexandriai stb.

Ez előadás gyakorlati célja pedig oda irányul, hogy a franciák orosz-imádását s az oroszok föltételezett francia-rokonszenvét nem többre és nem kevesebbre használja föl, mint a két felekezet, t. i. a római és görög egyesülésére, természetesen úgy, hogy az utóbbi a hittan s egyházi alkotmány tekintetében magát teljesen vessen alá Rómának s elégedjék meg a „szláv liturgiában” rejlő szerény engedelménnyel. Ha ez sikerülne, akkor a kronstadti touloni, párisi testvérülés lármája, az önillellettel határos lelkesedés törzsszülöttjeivel egyetemben nagyon is reális háttérképna.

Ez természetesen azon föltételből indult ki, hogy az orosz egyház, rideg csásarpapiztikus szervezeténél fogva könnyen s véglegesen elválnék a görög keleti egyháztól, minthogy az orosz egyházat még a keleti és nyugati egyházak különválása előtt állították föl, ami tudvalevőleg 1054-ben történt s így tehát az orosz egyház alapjában véve még a Róma által addig gyakorolt eredeti, egységes kormányzás alá tartozik. Azzal a parányi szinodális szervezettel majd csak megalkuszik Róma. Az pedig, hogy az orosz cár mit mond ehhez, kevés fejtörést okoz a szerzőnek cette récomilation est dans la nature des choses et il ne faut pas être grand prophète pour prédire qu'elle se fera un jour.

Ezek az eszmék fantasztikusoknak látszanak; de azért méltók a figyelemre most, midőn a kuria oly erősen törekszik arra, hogy a keleti egyháznak vele unionált tagjait szorosabbban láncolja magához, másoknál pedig a csatlakozást előkészítse.

Kirchl. Korr. für die d. Tagespresse.

A vegyes házasságból származó gyermekek vallási hovatartozására nézve ép most do gozott ki a szász weimari kormány egy javaslatot, mely az 1856. óta lenálló törvényt jelentékenyen módosítja. *Eszerint elesik az a rendelkezés, hogy a jegyesek a bíróság előtt az esküvőt megelőzőleg nyilatkozzanak ki, mely vallásban neveltesse az ily gyermekek. Esután az atya vallását fogják követni.* Az is meg lenne

engedve, hogy a gyermekek az anya kívánságára az anya felekezetéhez tartozhatnak, ha e kívánság a bíróság előtt nyilvánítottatik. Azonban ugyanazon házasságból származó valamennyi gyermeket egy hitben kell nevelni. Az új törvény életbelépte után kötött szerződések, vagy az egyházaknak tett ígéretek jogilag kötelezők. A 18. életév betöltése után mindenki tetszés szerint más felekezetbe léphet át.

UJDONSÁGOK.

Egy lelkes, kiért rajongnak hívei.

A mai világban általános panasz, hogy az egyházak hívei közönyösek, a lelkeseknek nincsen elég tekintélyük, híveik sokszor valóságosan ellenséges állást foglalnak el velük szemben. Annál lélekemelőbb, ha van oly lelkes, kiért valósággal rajongnak hívei s hogy ez így van, annál örövendesebb, mert az illető gör. kath. román lelkes, kit hívei magyar honfiai érzelmeinek tisztaságaért s társadalmi érintkezésének elragadó voltaért szeretnek. Nem ismerjük az illető lelkes urat, Papp Lajost, a szatmári gör. kath. román egyház nem rég megválasztott lelki pásztorát, ki ellen a dákóromán agitáció a legaljasabb eszközöket is felhasználta, de ma, a materializmus, vallástalanság, közöny idejében sok más derék dolog mellett jól esett a „Szamos” f. évi 15. számában a következőket olvasni: „A szatmári gör. kath. egyház hívei közfelkiáltással megválasztott lelkesük Papp Lajos tiszteletére fényes és ritka kitüntető ünnepséget rendeztek. Vasárnap este fáklya fény mellett serenádót és fényes társas vacsorát adtak. A kitüntetésnek ily alakban lett nyilvánulása nemcsak egyházi, hanem társadalmi és hazafias színezettel is bírt. Papp Lajos segédlelkészének gének ideje alatt teljesen felismertette híveivel lelkének nemes tulajdonságait, együtt élve velük, együtt érzett azokkal. Részt vett az egyházi ügyeken kívül, híveinek társadalmi törekvéseiben és tevékenységének látkörét a város társadalmi és kulturális mozzanataira egyaránt kiterjesztette. Innen van az, hogy miként gondolkodtak a hívei, kik a megválasztását óhajtották, a hatóság szintén akként cselekedett, egyhangulag választván meg lelkipásztorul. Az a fáklya fény, mely a vasárnapi serenádón világított, azt hisszük, hogy az messze elhatott. Ezen fáklya fény jelentőségét megfogják érteni azok is, akik jelen nem voltak. Ez a magyar testvériség melegségét jelenti, s jelképezi azt, hogy a magyar hazaszeretben velünk együtt érző román testvéreinket szívesen ünnepeljük s őszintén tüntjük ki. Tanulságot vehetnének erről a nemzetiségi tulkapások hazaellenes üzelmeinek emberei s beláthatnák, hogy a testvéries kiegészítőlétes akadályait egyedül önmagukban kereshetik, beláthatnák, hogy nem a hívek, de a vezetésre hivatottak tévelyednek a sötét utakon. Ha fel-felvilan itt ott a nép keblében az egyéni gondolkodás mécsvilága, legott eloltja azt a nemzetiségi tulkapás fagyos szele. Nálunk az értelmiség magasabb fokú birtokosai között meg van védve az egyház hívek közötti egyetértés s a magyar szellem fejlesztését, mint általános törvényt a lelkes a hívekkel együtt gondolja. Ennek jelképeül lett rendezve a vasárnapi esti társasvacso-ra, hol mindenki együtt érzett a megválasztott gör. kath. lelkes iránti tiszteletben, hol együtt érzett velük a lelkes a hazaszeretben. Az elmondott pohárköszöntők mint a lélek és szívnek szavakban őszinte tolmácsai, bizonyítják annak, hogy együtt éreünk és együtt gondolkozunk. Ohajjuk, hogy a mi gondolkozásunk és érzelmeink fáklya fénye világosítsa föl a sötétségben élő román testvéreinket, hogy együtt érezze a testvéri szeretetben, közösen munkálhassuk a magyar nemzet társadalmi és kulturális érdekeit.”

Megvont ösztöndíj. Sok tekintetben jellemző esetről tudósítja lapunkat táviratilag kolozsvári levelezőnk. A balázstai érsekség egyik alapjából ugyanis stipendiumot juttatott három olyan román nemzetiségű kolozsvári egyetemi hallgatónak, akik ama negyvenkét hallgató között voltak, akiket az egyetemi tanács nemzetiségi tüntetések miatt vizsgálat alá vont. Wlassics kultuszminiszter utasította az egyházi hatóságot, hogy a stipendiumot más, politikai üzelmekben részt nem vett hallgatóknak adja, az illető három hallgatótól pedig az ösztöndíjat megvonta.

A cambridgei egyetem professor régiusa. Londonból írják: Lord Actont az angol professzorok nem csekély bamatára Rosebery a cambridgei egyetemre a modern történelem professor regiusá-vá nevezte ki. Acton lord hűséges tanítványa az elhunyt német Döllingernek. Sok munkát írt: többi közt VII. Henrik házassági elválásáról is. Acton lord az első katolikus, századok óta, akit e magas állásra neveztek ki. A külföldi egyetemek már gyakran kitüntették, úgy a müncheni egyetem, valamint a cambridgei és az oxfordi egyetem tiszteletbeli doktorrá választották. Angolország tudós körei a kinevezés hírére nagyon megcsóválták a fejüket.

Halált okozó narkózis. A Rókus-kórházban lévő II. sebészeti klinikán, e hó 23-án megdöbbentő szerencsétlenség történt. Dr. Réczey Imre egyet. tanár klinikájára feljött egy már napok óta a kórházban járó páciens, kinek jobbik zének ujjait a gép elszakította. A beteget dr. Réczey ma megakartá operálni. A műtét elvégzése előtt a tanár a legalaposabban megvizsgálta a beteget, hogy az kibírja-e az operáció elvégzéséhez szükséges narkózist. Az egyet. tanár a pácienset elég erősnek találta, de a ért a kellő elővigyázati intézkedések után tíz grammnyi kloroform alkalmazásával narkotizáltatta a beteget. Óriási lett azonban a tanárnak és környezetének rémelete, mikor észrevették, hogy a szerencsétlen, ember a műtét befejezése után semmitéle életjelt nem adott. Réczey dr. és a körülötte levő 12 orvostan-hallgató másfél órán át megtett minden elképzelhető élesztési kísérletet, de hiába. A szerencsétlen ember a narkózis alatt meghalt. Réczey drt az eset roppant izgalomba hozta s alig tudott magához térni a szerencsétlenség hatása alatt. Tanítványai azonban, akik látták, hogy tanárjuk az operációnál a legnagyobb elővigyázattal járt el, valóságos óvációt rendeztek professzoruknak, aki a megdöbbentő esetről jelentést tett a hatóságoknak. A vizsgálat megindult.

Tanulmány ut Fiume és környékére.

Vargha Ferenc miskolci róm. kath. gimnáziumi tanár ez évben is több napokra terjedő tanulmányut rendez, melyre vonatkozólag a következő kérelem és felhívást bocsájotta ki: Felhívás és kérelem. A mint a múlt év tavaszán Miskolcra, azelőtt pedig több ízben Kaposvárról, úgy ez időn is egy nagyobb szabású, — április 5-től ápr. 18-ig tartó — tanulmányi kirándulást rendezek Fiume és környékére, a Quarnero vidékére (Abazzia, Porto-ré, Buccari stb.) Pola, Venecia, Triest, Miramare és Adelsberge. A felsorolt helyeken a művészeti, szépművészeti, kultur történeti, ipari és kereskedelmi szempontból nevezetes épületeket és dolgokat mind megtekintjük. A két hétig tartó tanulmányut vasuti és hajójegygyel, teljes ellátás és szállással tanulóknak 48—50 frtba, felnőtteknek (tanárok, tanítók, tanítónők, tanúgybarátok és szülőknak) 68—70 frtba fog kerülni. (A tavalyi 6 napig tartó Fiume Adelsbergi tanulmányi kirándulás tanulóknak 25 frtba és felnőtteknek 35 frtba került.) Mint mindig, úgy ezuttal is a főcélom az, hogy a tanulmányi kirándulásban résztvevők olcsón és kevés költséggel kellő kényelmes, kifogástalan és jó ellátás mellett sokat lássanak és tanulhassanak. A tanulmányi kirándulásban résztvevők, miután a kirándulókkal állandóan orvos és patika is lesz, orvosi segédelmet és gyógyszerket díjtalanul kapnak. A tanulmányi kirándulásra vonatkozó részletes program f. évi március hó 1—5-ike közt készen lesz, a mikor is az érdeklődők és a tanulmányi kirándulásban résztvevőknek rendelkezésre fog allani. Jelentkezni lehet a tanulmányi kirándulásra való részvételre f. évi március hó 8-ig alulírott lakásban: Palóczy-utca 23. sz. alatt, ugyanekkor lefizethető az egész uti költség is, de 20 frt okvetlenül lefizetendő biztosíték gyanánt; a hátralevő összeg f. évi ápril. hó 1-én délig fizetendő le, a miről alulírott nyugtát ad. Kiváló tisztelettel Vargha Ferenc, kir. gimn. tanár, mint a tanulmányi kirándulás rendezője és vezetője.

Elsülyedt a város. Óriási szerencsétlenség történt a napokban Perzsiában. Mint egy odesszai távirat jelenti, Rutsat perzsa község amely Astrabad-város közelében, a hasonló nevű perzsa tartományban a Kaspi tótól délkeletre fekszik, elsülyedt. A népes község rettentő katasztrófáját földrengés idézte elő.

ORSZÁGGYŰLÉS.

Képviselőház ülése. Február 22. Napirend: Az appropriationalis törvényjavaslat tárgyalása. A javaslatot Lang Lajos előadó ismertette.

A vitát gróf Apponyi Albert vezette be terjedelmes beszédével. Beszédének elején főleg a gazdasági válsággal foglalkozik és kiemeli, hogy az e kérdésben felmerült bajok orvoslására a jelen kormányt eléggé képesnek nem tartja és itt gunyosan apostrophálja a miniszterelnököt, aki a gazdasági bajok ismeretével mind- eddig hadi lábón áll. Majd a kormány nemzetiségi politikáját tévén bírálata tárgyává az orvoslást itt is erélytelennek látja, mert a miniszterelnök óriási sovínista; bizonyítja azt a szász paktum, illetve a szász néppárti programnak általa való jóváhagyása, tehát a kormány nemzetiségi politikája igen szerencsétlenül köszöntött be a házba. Szintén kárhoztatja a megindult felekezeti politikát, mely a harcot látszik szítani, ezért kinyilatkoztatja, hogy a meghozott egyházi politikai törvények revíziójába bele nem bocsátkozhatik. Azután hosszabban indokolja ama véleményét, hogy a jelen kormány nem akcióképes, független organikus munkára nem képes. Ezen akcióképességét nem érhetné el sem az által, hogy ha új választások nem indítatnának meg, mert itt utjában áll a kormánynak a klerikális reakció által szervezett néppárt; sem azért, ha a 67-es alapon álló pártok egy pártklubban tömörülhetnének, mert ez utóbbi prevenció elvi szempontból nem lehetséges. Végezetre azt konstatálja, hogy a kormánynek egész politikai irányában, egész parlamenti helyzetében semmi támpontot nem talál, amelyre lehetne alapítani a Magyar Államra súlyosuló bajok elhárítását illetve helyes megoldását, továbbá a nemzetnek az egészséges haladás útjára való tereltesét, ennek oka pedig a politikai rendszerben keresendő, a melyben gyökeredzik a meddőség atka: azért ezen rendszer folytatására szolgáló eszközöket nem szervezhatja meg, hanem pártja nevében egy ellenindítványt nyújt be.

Utána Stréter Alfréd szólott a szabadelvű párt védelmében, ki a fuziót eljövendőnek jósolja a néppárt leszorítása végett, melynek tagjait örjögöknök, hazafiatlanoknak nevezi. A költségvetést elfogadja.

Ugron Gabor a parlamentárizmust fejtegette s azt mondotta, hogy nálunk ennek csak a látszata van meg, az alarc mellett pedig csak diktatura és szolgaság, mert az ellenőrzés nincs meg a többség részéről; a politikai hatalom egy pártnak van a kezében, melynek vezére a kinevezett miniszterelnök. A kormányt olyanok tekintik, mely nem képes Magyarország állami és társadalmi életét új irányba terelni; életműködésének önálló szerveit létesíteni, a nemzeti munkát és társadalmi békét megteremteni, a javaslatot nem fogadja el, hanem egy ellenindítványt nyújt be. Utána gr. Batthyány Tivadar beszélt több tárgyról s erősen hangsúlyozta a Szapáry frakció és kormánypárt fuziójának a szükségét, a javaslatot nem fogadja el.

Február 23. A néppárt nevében Zelencz János beszélt először, igazolni akarván, hogy őt a nép küldötte az országgyűlésbe érdekeinek képviselése végett. Rövid kis ártatlan beszéde után kijelentette, hogy a költségvetést nem fogadja el. Utána Eötvös Károly beszélt hosszabban az alföldi in-egről; az agrármozgalomról választások tisztségéről, hibáztatván a kormányt az e teren előidezett mizériáért. Beszédének terjedelmes részében a néppárttal is foglalkozott, kimutatván annak jogosulatanságát s majd az elért bünös következményekért felelősé teszi a néppárt szervezőit, a papokat és katolikus főurakat. Kimutatta, hogy ennek a felekezeti pártnak talaja nem a nép erkölcsi meggyőződéséből gyökeredzik, hanem külföldről plantáltatott at, ahonnan annak idején a feudalizmus végül kijelenti, hogy a javaslatot nem fogadja el.

Báró Bánffy Dezső miniszterelnök recitálta el még egyszer programját Eötvös beszéde után azzal a kijelentéssel, hogy nem ő, hanem Szapáry proponálta a fuziót.

Babó Emil és Kovács József nem szavaztak meg a költségvetést. Sürgették a hátralevő egyházi politikai reformokat, a kuriai bíróságról szóló törvényjavaslat és a magyar kir. udvartartás behozatalát. Gróf Pongrácz Károly

és Gulner Gyula tagadták meg ezután a bizalmat a kormánytól, kijelentvén, hogy a kormány a nagy feladatok teljesítésére szükséges képesség bizonyos jelét mind eddig nem adta. Ezzel az ülés bevégeződik. A tárgyalás 28-án fog folytatni.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

A függetlenségi párt belső viszalya teljes mert kb n kiort. Ez különben csak a teljesen hiszékeny naiv lelkeket lelphette meg. A függetlenségi eszme magában véve szép, magasatos eszme, de a jövő zenéje; egy polit. pártnak, mely a való élettel számolni köteles, egész programját ki nem tolhatja s oly ellen- téses elemeket egyesít, melyek u. n. együtt- működése folytonos civódás, kompromittálása az eszmének, végül szétválás. Azt nem lehet tagadni, hogy a függetlenségi pártnak van szabadelvű és ultramontán része, van az állami közigazgatást köromszakadtig ellenző, van az helyeslő része (Pazmánd.), van konzervatív, van radikális árnyalata; van agrarius s nem agrarius része. Ily elemek együtt meg nem élhetnek. A távol jövőben integetó függetlenségi eszme nem lehet elég erős arra, hogy a közel jövő legégtöbb kérdéseiben ellentétes elemeket összetartsa.

A függetlenségi és 48-as párt rövid idő alatt három nagy válságot állott ki; Ugronék kiváltak belőle s bementek a delegációba; majd Ugronék visszamentek, ami a legsúlyosabb s legvégzetesebb válság volt, Eötvösök meg kiváltak. Ugron az akkori papfalu, Polónyi, a szász alakú gaukler, Györfly Gyula, a szemfor- gató, kegyes klerikális fiskális megtagadtak a függetlenségi párt hivatalos programját, s Vajai Péternél (aki állítólag szintén függetlenségi), klerikálisabbak lettek s azalatt az ürügy alatt, hogy első a függetlenség és a 67-es kormányok bukttatása, toltak a klerikális, feudális osztrák reakció szekerét.

Ez a tarthatatlan állapot teljes szakadásra vezetett a f. hó 22-én tartott pártértekezleten, melynek főtárgya a párt országos szervezkedésére vonatkozó javaslat volt.

Ez a javaslat, melyet annak idején ismer- tettünk, nem volt egyéb, mint az Ugron-Polónyi-Bartha Miklos párttörök élet-halál harca a diktaturáért. Az e hó 22-én tartott pártértekezlet csekély többsége az Ugron-török törekvéseit szentesítette s ezzel megrendítette a bizalmat magában az egész függetlenségi pártban. A magyar nép, mely eddig e pártnak főtámasza volt, nem ül föl a klerikális függetlenségnek. Ausztriától állítólag függni, — Romától tényleg függni: itt nem nehéz a választás.

Különbö a bekövetkezett eseményeket lapunk előre megjósolta. Akkor sokan megne- hezteltek erre, voltak olyanok is, bar kevesen, kik az „Öröllő”-t ezért, mert e kérdésben is őrt állott s az igazságot — hangulatokra nem tekintve — megmondta, visszaküldtek.

Ime, a jövendölés bekövetkezett. Az Ugron-párt 42 szavazattal szemben a Justh-Helfy-Thaly-párt 35 szavazatot adott be. Ennek folytan Justh enoki állá aról lemondott s a tana- cskozást ő és 35 partive eh gytak.

Nagyon kíváncs az „Öröllő” házában is me örökíti, kik voltak Ugron és Justh hiv- k Jus h-pártiak: Baky Istvan, Barabas Bela, Benitzky Miksa, Bornemiza Istvan, Boda Vilmos, Csavolszky Lajos, Endrey Gyula, Farkas Balazs, Gencsy Albert, Haviar Daniel, Heffy Ignac, Illy és Balint Isak Dezső, Kallay Lipót, Kiss Albert, Kolozsvary Kis Istvan, Komjathy Bela, Konkoly-Thege József, Lakatos Miklós, Madarasz Imre, Meskó László, Mülek Lajos, Nánasy Gyula, Noszlópy Gyula, Olay Lajos, Papp Elek, Pogany Sandor, Rigó Lajos, Szemere Huba, Thaly Kalman, Thold Daniel, Tóth János Veres József.

Ugron követők: Babó Emil, Bartha Miklós, Bartok Lajos, Bozzay János, Chernel Gyula, Heckenast György, Hévízy János, Holló Lajos, Horváth Géza, Jeszenszky Ferenc, Kapotsfy Jenő, Kallay Ferenc, Kovács József, Kun Miklós, Kürthy Sandor, Majthényi Istvan, Meszlény Lajos, Mérey Lajos, Molnár József, Molnár Jozsiás, Okolicsanyi László, Pazmándy Dénes, Polónyi Géza, Reviczky Károly, Sima Ferenc,

Simonfay János, Szabó László, Szacsvey Sándor, Szalay Károly Szederkényi Nándor, Szinay Gyula, Szluha Istvan, Tompa Antal, Ugron Gabor, Vajay Istvan, Varady Károly, Vecsey Endre, Vikár Istvan, Visontai Soma, Voros János, Ugron Akos, Onódy Géza.

Az egész névo-ban csak Szinay Gulan csudákozunk; e odajuk azt hogy e nyivan klerikális töredékkel tudott menni. Órády Gezaról csak annyit jegyzünk meg, hogy ő az a szabolcs-hajduvidéki v. ref. egyházmege tanácsbiraja. Ajánjuk őt az érdekeltek meleg figyelmébe.

Hir szerint az Ugronisták Thaly névleges elnökke választásával akarják a szecessiót elke- rüni. A tényleges vezér Ugron lenne.

Rémeljük, hogy a partértekezletből eltá- voroztak s különösen Thaly Kálmán ezt a mézes madzagot nem engedik szájuk elől el- huzatni. A szétválás tulajdonképp a part erős- bódése a klerikális függetlenségnek is meglesz külön pártja a szabadelvű függetlenségnek is. S nem leszünk tanu egy folyton egymást tepő testvérharcnak. A Justh-párt arra van hivatva, hogy az Eötvös töredékkel egyesüljön.

A függetlenségi párt újraszülése.

Nem hiszünk a függetlenségi párt bomlása, válsága s más hasonló hang atos kifejezéseket. A függetlenségi párt egy nagy tisztulási pro- cessuson ment keresztül. A tűz es viz, a víz es olaj: a part szabadelvű és klerikális elemei szétváltak; a klerikálisok vezérei Ugron és Polónyi lesznek, — két dudás egy csardában, kik szintén nem fognak sokaig megféni. A valódi függetlenségi párt, mely a függetlenségi eszme hangoztatásán felül meg mas program- pontokat is tud felmutatni, u. m. a szabadelvű haladást, a demokratikus törekvéseket s más eféle nem épen csekély értékű dolgokat, tulaj- donképp e hó 23-án alakult meg, midőn az Ugron-Polónyi pucscs folytan laszavazottak ki- jelentették az eddigi partkörből való kilépésüket.

S ha az igazi függetlenségi párt, amint remélhető, egyedül az Eötvös-fele töredékkel, melyet szintén az Ugron-Polónyi személyes- kedő intrikat üldöztek ki a pártból, egy erős, körülbelül 50 tagot számláló pártot fognak kitenni. E párt tagjai közé az eddigi anyapart- nak mondhatni összes rokonszenves elemei ode fognak tartozni, u. m. Justh Gyula, Thaly Kal- man, Isak Dezső, Csavolszky Lajos, Heffy Ignac, Farkas Balazs, Olay Lajos, Madarasz Imre, Rigó Lajos, Gencsy Albert, Haviar Dani, Boda Vilmos, Benitzky Miksa, Kiss Albert, Lakatos Miklós, Bornemiza Istvan, Benitzky Árpád, Szemere Huba, Endrey Gyula, Meskó László, Pogany Sandor, Papp Elek, Nánassy Ödon, Baky Istvan, Kallay Lipót, Noszlópy Gyula, Veres József, Konkoly Thege József, Toth János, Mülek Lajos, Illyes Bunt, Mat- kovics Tivadar, Komjathy Bela. Ketségtelen, hogy a függetlenségi magyar nép ezt a partot fogja szívébe fogadni, ama másik töredék mind- jobban halad oda, hova megindult; a néppárt felé.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Konkrét és amortizáció. E két latin ere- detű szó (concretum, amortisatio) jelentéséről szivesen felvilágosítjuk. *Konkrét* (magyarul öszserűnek mondják) az, ami érzékelni alá esik, szemben a csupán elvonás (abstractio) útján létrejött fogalmakkal. Pl. ház konkrét, hűség, barátság absztrakt. *Konkrét eszme* pedig egy bizonyos meghatározott esetet mondanak, az eset fő- és mellékartalmát képező tényálladékkal. Pl. adás-vétel általában absztrakt fogalom, az X. és Y. között létrejött ilyen ügylet konkrét. — *Amortizáció* (megsemmisítés) különböző értelemben vehető. *Amortizáció* nevezetesen az a törvényes eljárás, mely szerint az elveszett értékpapír (pl. váltó, kötvény, részvény stb.) semmisnek nyilvánítatik s annak, ki netán birtokában van, nem lehet fizetni, hanem csak annak, ki ez eljárást kéri. Bővebb kifejtése a fogalomnak egész jogi disszertáció volna. Nálunk erre nézve 3-féle eljárás van. Közönsé- ges okiratok az 1868: 54. teikk 529-533. — váltók, kereskedelmi utalványok, közraktári jegyek és magán- zálogházak jegyei a váltó törvény 77-79., közforgalom tárgyát képező egyéb értékpapírok az 1881: 33. teikk szerint semmisítetnek meg. *Amortizáció* továbbá vala- mely adósság fokozatos, bizonyos előre megállapított terv szerinti törlesztése, midőn pl. a földhitelintézetű kölcsönök után 5/100-ot úgy fizetnek, hogy ebből 4/100 kamat, 1/100 költség, 1/100 tőketörlesztés. — *Amortizáció* végül valamely ingatlanok az u. n. „holt kéz”, vagyis különösen a róm. kath. egyház részére való elidegeni- tés, ami nálunk kir. jóváhagyás nélkül tilva van. 1498: 55. 65., — 1647: 17., — 1715: 18. teikk.